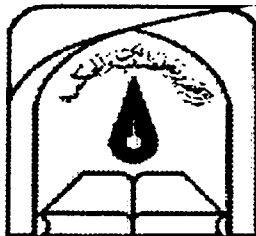

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

٣١١٨٥

۱۳۷۹ / ۴ / ۱۹

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی

بررسی ارتباط بین اسناد نیت ، هدفهای اجتماعی و ادراک خودکارآمدی کودکان تیزهوش با پاسخهای رفتاری به محرکهای مبهم اجتماعی در مدارس راهنمایی تیزهوشان شهر تهران

رزاق صحبت زاده لنبر

استاد راهنما:

۱۷۲۸۷

دکتر جواد اژه‌ای

استاد مشاور:

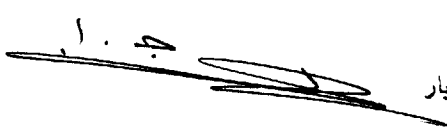
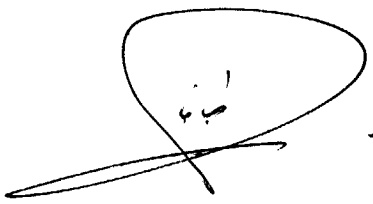
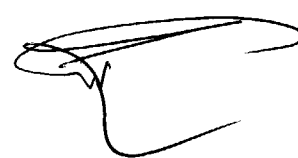

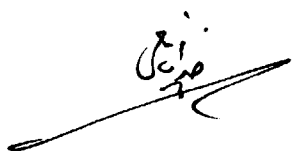
دکتر رسول کاظم زاده طباطبائی

فروردین: ۱۳۷۹

۳۱/۱۵

بسمه تعالی

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد اعضای هیئت داوران نسخه نهائی پایان نامه آقای رزاق صحبت زاده تحت عنوان "بررسی ارتباط بین اسناد نیت، هدفهای اجتماعی و ادراک خودکارآمدی کودکان تیزهوش با پاسخ های رفتاری به محرکهای مبهم اجتماعی" را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر جواد اژه ای	استاد یار	
۲- استاد مشاور	دکتر کاظم رسول زاده طباطبایی	استاد یار	
۳- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	دکتر پرویز آزاد فلاح	استاد یار	
۴- استاد ممتحن	دکتر پرویز آزاد فلاح	استاد یار	
۵- استاد ممتحن	دکتر محمد کریم خدائپناهی	استاد یار	

بسمه تعالی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته روانشناسی است که در سال ۱۳۷۹ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار/خانم جناب آقای دکتر جواد اژه ای، مشاوره/سرکار/خانم جناب آقای دکتر کاظم رسولزاده و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر صورت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب رزاق صحبت زاده دانشجوی رشته روانشناسی مقطع ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: رزاق صحبت زاده

تاریخ و امضا: ۷۹/۲/۱۷

تقدیم به روح پر فتوح برادر شهیدم

که صادقانه جانش را در راه اسلام، قرآن و ایران فدا کرد.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

که شبانه‌روز در تربیت و رشد من کوشش نموده و در راهنمایی و هدایت‌م همت ورزیده‌اند و در امر تحصیل همواره مشوقم بوده‌اند و در پیچ و خم زندگی، همواره مرا یار و یاور بوده‌اند.

تقدیم به همسر بردبار و فرزند عزیزم

که در طی دوران تحصیل سختی‌ها و مشکلات را تحمل کردند و همواره مشوق من برای فراگیری علم و دانش بوده‌اند.

سپاس :

- حمد و سپاس خدای را که هدایت همه چیز به دست اوست، پروردگاری که تنها او می تواند نور علم را در قلبها برافروزد. آنکه به قلم "قداست" و به انسان "کرامت" بخشید و انسان را به زیور علم بیاراست و از سر لطف و رحمت بیکرانش به این بنده حقیر توجهی نمود و در پناه خویش قرار داد و گامهایم را استوار گردانید.

- بر خود واجب و ضروری می دانم که مراتب سپاس و قدردانی خود را خدمت استاد ارجمند جناب آقای دکتر جواد اژه‌ای که با صبر و حوصله فراوان در تمام مراحل انجام این پژوهش مرایاری و راهنمایی فرمودند و با نظرات مفید و دقیق خود این پایان‌نامه را غنا بخشیدند، تقدیم نمایم.

- همچنین از جناب آقای دکتر رسول کاظم‌زاده طباطبائی که با دقت و بذل توجه فراوان در تنظیم فصل آمار و رفع سایر اشکالات تلاش وافر نمودند، تشکر می نمایم.

- با سپاس و تقدیر فراوان از اساتید گروه روانشناسی دانشگاه تربیت مدرس که در طول دوران تحصیل از هیچ همکاری و کمکی دریغ نکردند. - از مسئولین و پرسنل مدارس استعدادهای درخشان علامه حلی ۱، علامه حلی ۲ و فرزندگان شهر تهران که در اجرای پرسشنامه همکاری لازم را داشتند تشکر می نمایم.

- همچنین از همکاری آقایان عباس مختاری، براتعلی مشکانی، محمدرضا عابدی و خانم سیلانی که در مراحل مختلف این پایان‌نامه مرایاری نموده‌اند کمال تشکر را دارم.

چکیده

این پژوهش مطالعه‌ای از نوع همبستگی بوده که با هدف تعیین "ارتباط بین اسناد نیت، هدفهای اجتماعی و ادراک خودکارآمدی کودکان تیزهوش با پاسخهای رفتاری به محرکهای مبهم اجتماعی" انجام شد و ویژگیهای کودکان پرخاشگر، کناره‌گیر و مسأله‌گشا برای پاسخ به مؤلفه‌های اهداف اجتماعی و ادراک خودکارآمدی بررسی گردید. ابزار کار برای این پژوهش پرسشنامه اثر و اردلی (۱۹۹۶) بود که در دو مرحله در جامعه مورد پژوهش اجرا گردید. جامعه مورد پژوهش، دانش آموزان اول راهنمایی مدارس استعدادهای درخشان تهران بود (۳۷۰ نفر). برای انجام پژوهش در مرحله اول تمام دانش آموزان پرسشنامه را تکمیل نمودند و آنگاه پس از تجزیه و تحلیل اولیه و استخراج نتایج ۱۹۵ نفر از آنان برای پاسخگویی به مؤلفه‌های اهداف اجتماعی و ادراک خودکارآمدی مجدداً مورد آزمون قرار گرفتند. با استفاده از روشهای آماری و نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل نهایی به عمل آمد. نتایج این بررسی نشان داد که بین میانگین نمرات گروههای پرخاشگر، کناره‌گیر، و مسأله‌گشا در پاسخ به مؤلفه‌های هدفهای اجتماعی و ادراک خودکارآمدی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/05$). و می‌توان نتیجه گرفت که کودکان پرخاشگر بر اهداف ضداجتماعی تأکید دارند. در حالیکه اهداف کودکان کناره‌گیر و مسأله‌گشا در پاسخ به محرکهای مبهم عمدتاً اجتماع‌گرایانه است.

واژگان کلیدی:

اسناد نیت، هدفهای اجتماعی، ادراک خودکارآمدی، محرکهای مبهم، کودکان تیزهوش.

فصل اول: گستره علمی:

- ۱-۱- بیان مسأله ۲
- ۲-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش ۱۲
- ۳-۱- اهداف پژوهش ۱۳
- ۴-۱- معرفی متغیرها ۱۳
- ۵-۱- فرضیه های پژوهش ۱۴
- ۶-۱- تعریف اصطلاحات ۱۴

فصل دوم: پیشینه پژوهش:

- ۱-۲- پیشینه پژوهشی در قلمرو مفهوم تیزهوشی ۱۷
- ۲-۲- اجتماعی شدن ۲۲
- ۳-۲- سازش اجتماعی ۲۸
- ۴-۲- دیدگاههایی در باره سازش اجتماعی:

- ۱-۴-۲- دیدگاه روان پویشی ۳۰
- ۲-۴-۲- دیدگاه یادگیری ۳۵
- ۳-۴-۲- دیدگاه یادگیری اجتماعی - شناختی ۳۶
- ۴-۴-۲- دیدگاه پدیدارشناختی ۳۸
- ۵-۴-۲- دیدگاه تحولی ۴۱
- ۶-۴-۲- درک دیدگاه دیگری ۴۳

۲-۵- الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی، سازش اجتماعی کودکان..... ۴۵

۲-۶- مروری بر مطالعات گذشته..... ۴۹

۲-۷- نقش رشد در پردازش اطلاعات اجتماعی..... ۶۴

فصل سوم: روش تحقیق:

۳-۱- طرح پژوهش..... ۶۷

۳-۲- جامعه آماری..... ۶۷

۳-۳- نمونه تحقیق..... ۶۸

۳-۴- ابزار گردآوری..... ۶۹

۳-۵- شاخصهای روانسنجی ابزار..... ۷۱

۳-۶- روش اجرای پژوهش..... ۷۳

۳-۷- روش آماری..... ۷۴

فصل چهارم: یافته های تحقیق:

۷۵.....

فصل پنجم: بحث و بررسی و نتیجه گیری:

۹۷.....

موارد کاربرد یافته های پژوهش..... ۱۰۵

محدودیتهای پژوهش..... ۱۰۶

پیشنهادها..... ۱۰۷

فهرست منابع و مأخذ..... ۱۰۸

ضمائم..... ۱۱۵

چکیده انگلیسی..... ۱۲۰

فهرست نمودار و جداول

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
فصل سوم:	
نمودار ۱-۳: نحوه گروه‌بندی کودکان بر اساس مراحل نمونه‌گیری.....	۶۹
جدول ۱-۳: ضرایب آلفا برای هدفهای اجتماعی.....	۷۲
جدول ۲-۳: ضرایب آلفا برای ادراک خودکارآمدی.....	۷۲
فصل چهارم:	
جدول ۱-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به هدفهای اجتماعی کودکان	
اسناددهنده خصومت.....	۷۷
جدول ۲-۴: تحلیل واریانس مربوط به هدفهای اجتماعی کودکان	
اسناددهنده خصومت.....	۷۸
جدول ۳-۴: نتایج آزمون توکی برای هدفهای اجتماعی کودکان	
اسناددهنده خصومت.....	۷۹
جدول ۴-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به هدفهای اجتماعی کودکان	
اسناددهنده عدم خصومت.....	۸۲
جدول ۵-۴: تحلیل واریانس مربوط به هدفهای اجتماعی کودکان	
اسناددهنده عدم خصومت.....	۸۳
جدول ۶-۴: نتایج آزمون توکی برای هدفهای اجتماعی کودکان	
اسناددهنده عدم خصومت.....	۸۴
جدول ۷-۴: اطلاعات توصیفی مربوط به ادراک خودکارآمدی کودکان	
اسناددهنده خصومت.....	۸۷

جدول ۴-۸: تحلیل واریانس مربوط به ادراک خودکارآمدی کودکان

اسناددهنده خصومت..... ۸۸

جدول ۴-۹: نتایج آزمون توکی برای ادراک خودکارآمدی کودکان

اسناددهنده خصومت ۸۹

جدول ۴-۱۰: اطلاعات توصیفی مربوط به ادراک خودکارآمدی کودکان

اسناددهنده عدم خصومت ۹۲

جدول ۴-۱۱: تحلیل واریانس مربوط به ادراک خودکارآمدی کودکان

اسناددهنده عدم خصومت..... ۹۳

جدول ۴-۱۲: نتایج آزمون توکی برای ادراک خودکارآمدی کودکان

اسناددهنده عدم خصومت..... ۹۴

فصل اول
گستره علمی

۱-۱- بیان مسأله

یکی از مباحث مهم در روانشناسی تحولی، بررسی فرآیند سازش اجتماعی کودکان است. این بحث در روانشناسی شناختی و خصوصاً در مبحث شناخت اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. شناخت اجتماعی به ادراک و تفکر و استدلال درباره انسانها و روابط انسانی تأکید دارد. پس موضوع شناخت اجتماعی انسان و امور انسانی است؛ و به معنی شناخت مردم و اعمال آنهاست. بنابراین شناخت جهان ادراکی فرد، نخستین قدم برای فهم رفتار اجتماعی اوست. زیرا شناختهای شخص یعنی آنچه فکرمی کند، آنچه که به آن معتقد است و آنچه پیش بینی می کند راهنمای رفتار او هستند. شناخت اجتماعی از سویی در اجتماع و از سوی دیگر، در کودک و توان شناختی او پایه دارد و فرآیندهای تعامل و اثرگذاری متقابل آنها بر یکدیگر را بررسی می کند.

یکی از نظریه های مؤثر در این زمینه نظریه شناخت اجتماعی، بندورا^۱ است. "بندورا" (۱۹۸۲) معتقد است که ایجاد "خودباوری" در شخص یا تقویت پندارهای هر فرد در مورد خویشتن و یا برداشتهای او درباره توانائیهای خاص خودش در یک زمینه پس از عبور از یک سلسله فرآیندهای روانشناختی، باعث تغییر رفتارها و فعالیتهای

1-Bandura,A.(1982). Self-efficacy mechanism in human agency . American Psychologist, 37, 122-147.

2- Self_confidence

اومی گردد. خودباوری برنوع فعالیت‌هایی که شخص انتخاب می‌کند. تلاشی که صرف آن می‌کند اشتیاقی که برای انجام آن دارد و کیفیت نتیجه‌ای که ارائه میدهد تأثیر می‌گذارد. "بندورا" (۱۹۷۷) می‌گوید: رفتار آدمی عمدتاً یک رفتار خودنظم داده شده است. احساس خودکارآمدی فرد نقش مهمی در فرآیند خودنظم‌دهی رفتار ایفا میکند. احساس "خودکارآمدی" به باورهای شخص در ارتباط با توانائیش در انجام امور دلالت می‌کند. اشخاصی که دارای "خودکارآمدی بالایی" می‌باشند بیشتر می‌کوشند. بیشتر موفق می‌شوند و نسبت به کسانی که احساس "خودکارآمدی پایینی" دارند پشتکار بیشتری از خود نشان می‌دهند. بطورکلی به نظر "بندورا" انسان بصورتی پویا، پردازش‌کننده اطلاعات، حل‌کننده مسائل و بالاتراز همه ارگانیزمی اجتماعی توصیف شده است.

"موقعیتهای اجتماعی"^۱ اغلب ساختار مشخصی ندارند و برای کودکان تعبیر و تفسیر حوادث و انتخاب هدفهایی که آنها می‌خواهند، در تعامل بادیگران ادامه دهند ضروری است. (رنشاو و اشرا^۲ ۱۹۸۳). کودکان مختلف ممکن است از راههای متفاوت به موقعیت اجتماعی ویژه پاسخ دهند، زیرا در فکرکردن در باره موقعیتهای دارای تفاوتی فردی هستند. اگر چه هدفهای اجتماعی کودکان نقش مهمی در رفتارشان بازی می‌کنند. تحقیق بر روی تفاوتیهای فردی در هدفهای اجتماعی کودکان ابتدا بر روی هدفهای بالقوه متفاوت در میان کودکانی که سطح پذیرش متفاوتی توسط همسالان داشته‌اند متمرکز بوده

1-Social situation

2-Asher. S.R., & Renshaw, P.D.(1983). Children's friendship and social competence. International Journal of Linguistics, 7. 27-39.

است. (رنشاو و اشرف ۱۹۸۳، و نرتزل^۱ ۱۹۹۱). زیرا که کودکان دوست داشتنی نوعاً در سبک رفتارشان بیشتر "اجتماع‌گرایانه"^۲ هستند. و بیشتر مستعد ادامه هدفهای قابل قبول اجتماع می‌باشند. در عوض، کودکان کمتر دوست‌داشتنی در سبک رفتارشان بیشتر ضداجتماعی هستند، و آنها بیشتر مصر در ادامه هدفهای ضداجتماعی (مانند خصومت یا اجتناب) هستند. مطابق با الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی "داچ"^۳ (۱۹۸۶)، "اسنادهای نیت"^۴ نقش مهمی در ایجاد رفتار بازی می‌کنند. طبق این الگو کودکانی که دارای اسنادنیت خصومت هستند بیشتر احتمال دارد نسبت به محرکهای مبهم، پاسخهای پرخاشگرانه داشته باشند، در حالیکه کودکان دارای اسناد عدم خصومت، بیشتر سازش یافته‌اند و پاسخهای پرخاشگرانه ندارند. به هر حال، این مطالعه نشان می‌دهد که متغیرهای شناختی - اجتماعی جانبی دیگری بطور معناداری با تصمیم‌گیری کودکان در باره چگونگی پاسخ به محرکهای مبهم مرتبط هستند. این مطلب منطبق با اسنادهایی است که می‌تواند از "الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی کریک"^۵ و "داچ" (۱۹۹۴) سرچشمه بگیرد. استدلالها در باره اسنادها، هدفها و ادراکهای خودکارآمدی با الگوی پیشنهادشده توسط "کریک" و "داچ" کاملاً منطبق است. براساس فرمول‌بندی

1-Wentzel,K.R.,& Erdley,C.A.(1991). Strategics for making frinds: Relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence. *Developmental Psychology*,29,818-826.

2-Prosocial

3-Dodge,K. A.(1986). A social information processing model of social competence in children. *Minnesota Symposium on child psychology*, 18, 77-125

4-Intent attributions

5-Crick, N. R., & Dodge. K. A.(1994). A review and reformulation of social information processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychology Bulletin*. 115, 74-101